

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1886. l.

XXVI. leto.

Sila duše.

Vspešno poučevanje otrok zavisí poleg spretnosti učiteljeve večinoma tudi od nadarjenosti otroške duše. Ta pa je tako različna, kakor so različni otroci, ki hodijo v šolo. Zato je neobhodno potrebno, da učitelj izpozna vse potajnosti otroške duše, na katere se mora naslanjati pri pouku in pri vzgoji.

Ako govorimo o raznolični nadarjenosti otrok, treba nam globljeje premostrivati izvor temu pojavu, in tu pridemo do onega svojstva človeške duše, katero imenujemo dušno silo ali moč. Ta sila je relativnega pomena in označuje lehkoto, s katero otrok vzdrži ono gospodstvo nad voljo, ki je potrebna v prospeh njegovih pravih misli. Ta lehkota bi se mogla primerno imenovati tudi spretnost, kajti le oni učenec bode mogel vspešno slediti razlaganju učiteljevemu, kateri si je pridobil v mišljenji zadostno spretnost. A imenujemo jo raje lehkoto, ker spretnost kaže bolje na nekaj pridobljenega, a ne pri-rojenega; lehkota pa pomenja oboje. Prava dušna sila ima svoj vrhunec v združenji razuma in volje. Kjer to združenje vlada v človeškem srci, ondu se ni bati nepovoljnega vspeha poučnega. K tej pridobitvi tudi čast mnogo pripomore, t. j. samozavestno teženje, katero nam pomaga, da v dobrih svojstvih vedno bolj napredujemo in da se to napredovanje tudi pripozna. Nравstvena sila volje, t. j. zmagovalni meč v boji življenja pa pripomore, da krepko korakamo preko stoterih нравstvenih nevarnostij in tako dosežemo venec prave vzgoje, t. j. izbistrenje samega sebe, notranji mir. Oboje pa, samozavestno teženje in нравstvena sila volje, izvira iz najplemenitejših kalij človeške prirode, iz razuma, iz нравnosti in pobožnosti. Prvo je podloga drugemu. Oboje vodi do duševne prostosti, do zmage nad neplemenitim teženjem, nad nedostatnostimi in slabostimi človeške prirode. To duševno prostost popolnem doseči, skoraj je nemogoče; vender se moremo truditi, po možnosti vsaj približati se jej. Poti ni težko najti, ker ona je bližje, nego bi se na prvi pogled mislilo.

V umstvenem obziru pa je dušna sila sosebnostno pri združenji razuma in volje, in to ni v vseh dušah jednako; v nekaterih je močnejše in trdneje, v drugih slabše in rahleje. Zaradi tega se more nekatera duša v svojih pomislih (predstavah) ložje odločevati od druge. Že o tej odločnosti leži precejšnja razlika otroške duše, na kar se treba pravemu učitelju vsekako ozirati, ako noče, da vtisne svojemu delovanju pečat neplodnosti. Iz te različne pomislivosti dá se sklepati na različnost pojmovanja, vsled katerega je nekatera duša sposobnejša za pomisli v podobah, druga zopet za jasne misli

(pojmove), tretja za ložje odločevanje. Sicer obe vzmožnosti mnogo pripomorete pri svojstvu odločevanja, a inace niste tesnejše zvezani nego telesne sile v obče.

Res, s tem še ni dokazano, kako se vrši v resnici misljenje in izpoznavanje, a sme se trditi, da se stvar razjasni s pomislimi v podobah nalik razlaganju tako zvanega „živega znanja.“ Velí se sicer: „Napredujte v znanji toliko, da vpliva ono na voljo, in vdahnili ste jej življenje.“ Ali pa vemo, kako zamoremo toliko napredovati, in zakaj nekateri ložje napredujejo kot drugi? Baš v tem ložjem ali težjem napredovanji je iskati razlike dušnih sil. Zato vidimo za dnevom, da učitelj, kadar koli sodi o sili duše kakega otroka, ceni ono po važnosti odločevanja. V obče se temu ne more oporekati, kakor smo izprevidili iz navedenega. Vrh tega je to odločevanje najjačji pojav otroške notranjščine. Res, da še druga okolnost pospešuje določbo ceditve, namreč razširjanje te važnosti na celo skupino, kar bi jedino le imelo določevati silo duše. A ta okolnost more se jemati v poštev z večine le pri odrasčencih, pri katerih je prosta volja pognala že krepke, nerušljive kalí. Pri nerazviti otroški duši pa gre polagati večjo veljavo na ono okolnost, vsled katere se odločevanje kaže v dejanji; in ravno s tem se podaje učitelji kažipot, kako priti do ključa tej zagonetki. Ni vse, kar zunanjščina otroška kaže, izvor notranjega prepričanja, marsikaj je le pojav navade in škodljive običajnosti. Kdor pa hoče umevati otroško dušo v njenem pravem bistvu, ta mora poznati vse nagibe, ki prouzročujejo kakeršno koli pojavljanje dušnih sil. Znati pa mora tudi, dati svojemu pouku oni značaj, ki sega do duše ter stori, da se zlije pouk in vzprejemna moč otroška v harmonično celoto. V tem ravno leží umetnost poučevanja. Kdor si je prisvojil to umetnost, temu ne bode težko izpoznati dušne sile vsacega pojedinega učenca. Njemu ne bodo ušli še tako rahli in nežni pojavi zaznavanja, izpoznavanja in izraževanja; na tej podlogi bode mogel nadaljevati svoje poučno delo, in vspeh mu bode blagosnejši nego onemu, ki se nikdar ne potruzi, prilagoditi svojih naukov dušni sili otroški. V vsem, kar otrok stori, odseva njegova notranjost, a vse to ni izvor njegove dušne sile. Zategadelj veljá tu v prvi vrsti, razbrati vsa prava izrecila njegovega notranjega delovanja, napor duše ločiti od slučajnostij, negovati le prvo dejstvovanje, zadnje pa odstranjevati ali z boljším nadomestovati. Na vsaki stopinji pouka postaja sila duše jačja, vsak posamezen vpliv jej pripomore do večje sovršenosti in do zmage nad samim seboj. To pa je neobhodno potrebno ne le zaradi pouka samega, temveč in tem bolj zaradi poznejšega dejanskega življenja, kjer se zahteva jeklen značaj, ko bodo razni odnošaji društveni pritiskali na njegovo plemenitost in dušno jakost, ter tako odločevali njegovo srečo ali nesrečo. Kar se zamudi v otročjih letih, ne dá se pozneje z lehka popraviti, in če se to tudi stori, ostane značaju ipak le znak popravljenosti nalik zarastkom na človeški koži. Življenje pa zahteva celih ljudij, in tem treba že v šoli temelj položiti.

Fr. Gabršek.

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

43) Djanje Svetnikov Božjih in razlaganje prestavnih praznikov ali svetkov. Spisali družniki sv. Mohorja, na svetlo dal Anton Slomšek. Pervo pol leta. U Gradcu 1853. 8. I—VIII. str. 736. J. Sirola. Tisk. J. A. Kienreih. — Drugo pol leta. 1854. 8. 813. — Iz predgovora bodi na primer: Keršanska duša! Vzemi in beri Djanje Svetnikov božjih, izvolenih prijateljev in prijateljce tvojih . . . Življenje

svetnikov, pravi sv. Frančiško Zalezian, je živ evangeli Kristusov, ki ti prelepo kaže pot izveličanja — pot življenja svetiga . . . Vsaka pobožba pa ni za vsakega, pravi Tomaž Kempenzar; nekemu je bolje to, drugemu drugo . . . Ako to Djanje svetnikov pazno čitaš, ne spodtikaj se, če zapaziš, da niso vsi popisi svetnikov iz edniga peresa pritekli. Popisali so jih gospodje časti in hvale vredni: Jožef Ulaga, Mihael Pikel, Joanez Zumper, Juri Caf, Felician Globočnik, Peter Cizej, Jernej Ciringar, Mateuž Ravnikar, Štefan Kociančič, Franc Sorčič, Franc Kosar, in še drugih prijateljev kaj. Kakor v občestvo svetnikov verjem, tako obsežno delo ljubim in mu zaupam, kajti združena moč veliko premore, in veliko jih lahko stori, kar bi ednemu bilo pretežko. Kakor pa ljudje u vsakem kraju ravno tistega jezika nimajo, in razne besede razno govorijo (govoré), jih tudi včasih razno zapišejo. Gerdo bi bilo jih vkarjati, in še gerje jih za to grajati, ako se vsakemu beseda prav ne zarobi. Prava ljubezn ne sodi hudo, pa tudi komarja ne preceja, kedar potreba ni. — Oče mili pa blagoslovi alj požegnaj nas spisatelje in vas bravece alj čitatelje, kakor je blagoslovil nepreštevilno trumo svojih izvoljenih iz vsih narodov in jezikov itd. . .

Pri sv. Andreju na božjega lica 1853.

Anton Slomšek.

44) Z velikim veseljem je pozdravil Slomšek družbo sv. Mohorja, leta 1851 v Celovcu ustanovljeno, ktera ima lepi namen, izdavatı bukve za izobraženje prostega ljudstva primerne, ter je vložil v njeno matico 500 gld. in nekaj časa daroval jej čisti znesek Drobtnic. On je poskrbel, da so se v slovensko prestavile „Zgodbe sv. pisma“ po dr. Schmidu, ktere je ta družba dala na svitlo (Kosar Bes. 20), in te so: Zgodovina svete vëre v podobah starega zakona. Spisal Jarnej Ciringar. Izdalo društvo sv. Mohora. V Celovcu 1853. 8. 78. — Zgodovina svete vëre v podobah novega zakona. Spisal Jožef Ulaga. Izd. dr. sv. Moh. V Celovcu 1855. 8. 85.

45) Sveto pismo stariga zakona. Poslovenil in razložil P. Placid Javornik. Predgovor. Vvod. XXX. I. Mozesove bukve. Natis. J. Blaznik v Ljubljani. 1848. 8. 520. — Druge Mozesove bukve. Izdalo društvo sv. Mohora v Celovcu 1854. 8. 104. — Tretje Mozesove bukve. Izd. dr. sv. Moh. v Celovcu 1854. 8. 76. — Toliko je gotovo, da bi ti trije zvezki sv. pisma brez Slomškovega prizadevanja nikoli ne bili zagledali belega dne. Prim. Kosar A. M. Sl. 62—3. Tam se bere, da je nekdo (menda P. Javornik) delal s Slomšekom osnovo, kako bi se vse sveto pismo posloveniti dalo z razlaganjem po dr. J. Alliolitu, in že se je bil sestavil imenik štajarskih in koroških domoljubov, kteri naj bi se bili lotili velikega dela; ali — nekaj so se ostrašili preobilnih stroškov, nekaj so se bili razvneli kranjski gospodje, češ, tako delo mora se pač zvršiti le v Ljubljani, in vsled tega ukaže to res knezoškof A. A. Wolf po dogovoru s Slomšekom, o katerem pa pričuje Kosar: Das Deficit der Druckkosten per 500 fl. für 3 bereits erschienene Hefte bestritt er selbst als grossherziger Mäcenat mit wahrhaft fürstlicher Munificenz (Vid. Knj. I. 241)!

46) Oznanilo in opravilo slovesnih molitev zadobiti popolnoma odpustik svetiga leta po naročilu sv. Očeta papeža Pija IX. za Lavantinsko škofijo. Celovec. Leon. 1852. 8. 28 (Knj. I. 240).

47) Sveto opravilo očitne službe božje za Lavantinsko škofijo. V Mariboru 1860. Janžič 8. 142. cf. Popoldanja služba božja za katoliške kristjane. V Celovcu 1855. 8. 140 (Knj. IV. str. VIII).

48) Spomin sv. misijona. V Mariboru Janžič 1860. 8. 14. — Kaj delajo sv. Oče Pij IX.? — V Drob. I. 1863 str. 182 piše Kosar: „Dali so sami natisniti lepih podučljivih knjižic, kakor postavim tisto: „Kaj delajo sv. Oče Pij IX.“ in še druge. Katere so te druge? Ravno tam se bere str. 187: „Ali še ne pomnimo, ko-

likokrat so se male bukvice po škofii delile, ki so jih oni za razne bratovšine spisali, zlasti za družbo sv. križa ali od detinstva Jezusovega.“ Pr. Katolška družba sv. križa za keršansko resnico in pravico. V Celju 1850. 8. 14. Jeretin. — Povaba na Botrino katolškim misjonam pomagati. V Celovci nat. Leon 1850. 8. 16. — Der heilige Aloisius, das Vorbild der studirenden Jugend. Gratz. Kienreich 1859. 8. 16. — Das letzte Lebewohl am Grabe des H. H. K. Albrecht, inf. Domdehantes von Lavant. Gratz 1861. 8. 12. (Zbr. Sp. IV. str. VII. VIII.)

49. Vodniku v zahvalni spomin, za stoletnico njegovega rojstva (pesem). Vodnikova palica in pa klobuk. (Vodnikov Spomenik l. 1859.). Poprej je tudi Slomšek v oddelkih pregledoval Vodnikov slovar (Wolf - Cigale I. 1860. str. VIII.) — Razlaganje keršansko-katoljškega nauka v podobah za šolo, cerkev in dom. Spisal Bernard Galura, knezoškof Briksenski. Na Dunaji po 2. nem. natisu poslovenjeno l. 1861. 8. VIII. str. 120. Priporočil Anton Martin, Lavantinski škof.

50) Drobttincam je bil Slomšek srčno vdan, in akoravno je kot škof njih vredovanje izročil drugim možem, ostal jim je vendar do smrti, skrben oče, da — celó po smrti so donašale po pravici imenovane „Slomšekove Drobttinice“ blaga iz njegove zapuščine, nekaj iz izvirno slovenske, nekaj iz poslovenjene, in — kako pristrčno se glasi „Lépa beseda vsim prijatlom in prijaticam naših Drobttinic“, katero je „Drobttincam starašina“ dal za predgovor letniku 1859 — 1860 in ktera zove takole:

„Se trikrat preseliti, je enkrat pogoreti, sploh pregovor pravi. Taka bi se skoraj tudi našim Drobttincam zgodila. Začele v Gradci so se v Celje preselile, iz Celja v Celovec prestavile, in o preseljevanji Lavantinskega sedeža v Marburg, so se Drobttinice toliko pozamudile, da jim je za leto 1859 verzel ostala, katero zagradiťi smo tako dolgo odlagali, da se nam je clo novo leto 1860 postaralo. Da bi Drobttinice ne pogorele, naj velja enkrat za dvakrat, ter Vam podamo nove Drobttince za dvoje let 1859 in 1860, v dokáz, da še živé, pa tudi iz serca željé, naj bi na svojem četertem seli za toliko lepši ozelenile, ter rodile vsim domoljubom novo veselje in korist.

Časniki in létniki se radi po navadi postarajo in pogorijo, ako se dopisavci navečajo pridno pisati, bravci pa plačevati in jih naročati. Drobttincam našim se še gradiva ni pogrešalo, to da ni vsako gradivo za povesmo žlahno predivo; ga omikati in pezdérja olikati je pa vredniku gostokrat težavno delo, pa še zaméra na verh, kar rado dvoje serce zabolí! Dokler se pa po naših Drobttincah še neprenehoma želje glasijo, se ne bomo bali déla ne zamere, in poslali omlajene Drobttince po svéti, naj se prikupijo bravcom in delavcom, koje v Slovenski vinograd na delo prav lepo povabimo in prosimo.

Bog daj, da ne bi Drobttincam novo selišče bilo žalostno pogorišče, marveč naj jim bo novo selo Slovenskih goríc tudi mlado, rodovito sadišče duhovskih cvetlic in žlahnega sadja Slovenšine naše! Prijatli, Slovenci! vnovič podajmo si roke; pomagajmo si v vednostih in čednostih; tako nam hoče tudi dober Bog pomagati. Blagoslovil nam bo novi venec vsakega léta, in naše polje bo rodovitnosti polno. Ps. 64, 12.

V Marburzi 26. svečana 1860.

Na ravnost smemo reči, piše J. Macun (Knj. Zgod. Slov. Štaj. 1883), da kar so Novice storile za slovenski narod, da se zbudé Slovenci za narodno delovanje, to so Drobttince dopolnile posebno gledé bogoslovnega življenja in razvitka. Kar je koli sposobnih umov še spalo med duhovniki, vse je znal prebuditi Slomšek, da so v Drobttincah pisali — šteje se jih v vseh letnikih do 130 sodelavcev — o bogoslovnih zadevah, posebno pak so mnogi zvezki, kar se tiče homiletike, zlata vredni; ravno tako, kar se tiče prilik in basen, šolstva — nauka in vzgoje — in posebno životopisov narodnih ali pak

cerkveno-veljavnih mož (str. 161—2) . . Drobince — po Slomšku kot letnik ustanovljene — so le malo tečajev preživele svojega početnika, ker je seme po vladiki posejano tako plodilo, da se je hrana morala nuditi narodu v mesečnikih, tednikih in s časom vsaki dan izhajajočih listih ali dnevnikih (str. 135). — Kar je v njih spisal on, dalo bi v mnoge in debele bukve, in nekteri spisi so v književni zgodovini posebno pomenljivi n. pr.: M. Ahacel, V. Stanič, T. Kren, J. Japel, L. Volkmar; ss. Ciril in Metod; Oglej, Solnigrad, Carigrad; Ogovor Slovincov, Graja nemškutarjev; Slava rajnim rodoljubom in vtemeliteljem našega slovstva itd. — Naštevajo se spisi Slomškovi po Drobntincih a) v Besedi, gov. Fr. Kosar 1862 str. 20—22; b) A. M. Sl. spis. Fr. Kosar 1863 str. 59. 60; c) Lendovšek Zbr. Sp. Knj. I. str. 250—254; torej jih tukaj ne opisujem posebej. V razgled bodite v tej razpravi vsaj dve pesmici, in sicer iz Drobnt. 1852. VII. F. Slovenska Gerlica — po geslu: Domača gerlica bo omolknila, — Če ne bo novih pesem obudila:

Iskrenim Slovencom.

Veselo novo leto Vam
Vi vsi Slovenci mladi!
To betvo pesmic Vam podam
Ki ste za pesme radi.

Se gerlo mi postaralo,
Ne morem gladko peti;
Da vmerla gerlica ne bo,
Imate Vi začeti.

Budite s petjem svoj sorod,
Naj se v omiko žene;
Obhajajte veseli god
Slovén'je oživljene.

Slovo Žolcpaškim planinam.

1. Z Bogom hčere stare matere, mogočne Slave:
Košata Radoha, visoka Ojstrica,
Gorjata Rinka in zobata Olšova!
Povzdigajte Slovencom bistre glave,
Naj bojo verli sini Slave.
2. Iz krila vašega Savina čista zvira,
Studenec bistroumnosti, moške moči:
Planine čedi, ravnine rodovito porosí,
Nam v ptuje kraje pot odpira,
Mogočne plave tira.
3. Dereča Drava, svetla Sava in Savina,
Mogočne vode in Slovenke sestre tri,
Vsaka po svoji stezi neprenehoma hití,
In te uči, Slovenska rodovina!
Kako se zadobi modrina.
4. V nebesa kažejo mogočni velikani,
V nebesa vzdigajmo mi serce in oko;
Slovencom luč naj sveta vera bo.
Le bistrimo si glave, ne dremajmo zaspani,
Drugim rodom prodani.
5. Gorjaške glave starodavne, le terdno stojite;
Za pravico in resnico terdno stati
Hoč'mo tudi mi, da bode Slava naša mati!
Ve, bistre reke nam pa neprenehoma rosíte,
Naj bodo naše dela rodovite.

Ta druga je natisnjena v Drobntnicah l. 1862. str. 253—4; zložil jo je pri poslednji obiskavi 21. rožnega cveta 1861 Anton Martin Slomšek, Lavantinski škof, ter s svojo roko spisal v Sučavi (Sul-Solčavi Sulzbach) v spominske bukve, kjer sem jo tudi jaz sam čital s spomenico vred, katero je bil zaznamnjel ondi A. Slomšek, špiritval v Celovcu, dné 28. sept. 1833 o svoji prvi obiskavi: „Hribi, doline pokrivajo svet, — Prijatli med njimi se snidejo spet — Veselo živet. — Liebe und Freundschaft geleiteten uns an diesen merkwürdigen Ort, — Pflicht und Beruf trennen uns wieder von hier; in Liebe und Freundschaft gehen wir fort.“ — Rad sem prebiral še mladenič Slomšekove knjige, po njih sem se vnemal za slovensko stvar; bogoslovec sem mu nosil mitro o zlati maši knezoskofa A. A. Wolfa l. 1854 v Ljubljani, svečenik sem obiskal stolico njegovo v Šent-Andražu in v Mariboru, kjer sem ga l. 1862 s škofom Jernejem in

z L. Jeranom žalosten spremljal k pogrebu. Hvaležno spoštovanje do svetega moža mi je tudi v pričujoči razpravi vodilo peró. Dalo bi se še pisati mnogo mnogo; ali — veselí me nada, da vrli M. Lendovšek zbrane Slomšekove spise zapored spravi na dan, in tako svet spozná, kaj Slomšek veljá! — Rad podpišem, kar trdi Macun (Knj. Zgod. str. 135:

„Kakor se je v Gradcu okoli Vraza in Miklošiča vrtelo več rodoljubov, tako je Slomšek deloval v Labodski vladikovini. Gotovo mi nikdo nebo prigovarjal, ako rečem, da še noben rodoljub po vseh slovenskih krajih našemu narodu neje tako globoko segal v srce kakor rečeni mož, tako da smemo reči, da je Slomšek gledé slovenščine v narodnem javnem pomenu to, kar nam je Miklošič v znanstvenem; tudi se more reči, da noben Slovenec neje še napisal toliko slovenski natisnenih del in sestavkov kolikor ta narodnjak.“

Sreča, posebna sreča je, da ga je blagi Fr. Kosar opisal nam tako izvrstno, da je neki mož božji mi dejal: O Kosarjevem Slomšku velja, kar je rekel nekdaš sv. Tomaž Akvinski o sv. Bonaventuri slišavši, da spisuje življenje sv. Frančiška: „Sinamus, inquit, sanctum pro sancto laborare (Br. R. 14. Jul.).“ — Vsem pravim Slovencem geslo pa naj bodo besede, ktere je po njegovem poročilu pokojni knez in vladika Anton Martin Slomšek govoril na Slatini poslednjokrat v zboru svojih duhovnov ter jih zapustil nam kot oporoko svojega zlatega rodoljubja:

„Bodimo vedno zvesti Katoličani, Avstrijani in Slovani!“

*

Kraljestvo nama bilo ni
Bogastvo tega sveta;
Slovenš'na bliša in časti
Slovencom ne obeta.
Zaupam pa, da bodeva
V nebesih večno združena
Slovenca prav vesela
S Slovenci slavo pela.

*

Vodniku v zahvalni spomin
za stoletnico njegovega rojstva
Anton Slomšek.

Slomšek kot pedagog.

(Dalje.)

2. Slomšek kot učitelj šolske mladine.

Slomšek ni bil učitelj v ožjem pomenu besede, kajti ne poroča se nam nikjer, da bi bil kot duhovni pomočnik na Bizeljskem in pri Novi Cerkvi poučeval v šoli, bodi si v vsakdanji ali v nedeljski šoli. V vsakdanji šoli sta v teh krajih poučevala ljudska učitelja. Nedeljske šole je pa oživel Slomšek sam. Kjer je pa že kot špiritual tako toplo priporočal nedeljske šole, verjetno je, da je tudi že kot duhovni pomočnik 1825. do 1829. l. začénjal nedeljske šole. Od 1829. do 1838. l. je bil, kakor znano, špiritual v Celovškem semenišči. Tudi tù je žrtvoval um in serce ubogi slovenski mladini; popravljal je namreč tačasne šolske knjige, pred vsem abecednik ali „Namensbüchlein“, kakor so ga takrat v nemškem jeziku imenovali. V ožjo zvezo s šolsko mladino pa je Slomšek prišel kot

župnik in okrajni šolski nadzornik v Vozenicah. Njegovo domoljubje in gorečnost do šole nam užé pové, kako navdušen je on vodil domačo šolo in druge v svoji dekaniji. Lehko si mislimo, kolikokrat je stopil čez šolski prag, kolikokrat je vzpodbujal učitelje in učence in jih vnemal za dobro šolo. Ni nam treba napenjati domišljije, da si predstavljamo, kako lepo, očetovsko in po vseh dobrih pedagoških pravilih je občeval z mladino v vsakdanji in v nedeljski šoli. Da ocenimo Slomškega kot pedagoga, treba nam ni drugega, nego da pogledamo v knjige, katere je on spisal za šolsko mladino. Vse nam kažejo Slomškega kakor izvrstnega pedagoga, bistrumnega psihologa in temeljitega poznavalca duševnih in materijelnih potreb slovenskega národa. Mej vsemi njegovimi šolskimi knjigami se najbolj odlikuje: „Blaže in Nežica v nedeljski šoli.“ Vsa ta knjiga je ena sama povest, v kateri imata poglavitno nalogo brat in sestra, učenec in učenka z imenom Blaže in Nežica, ki hodita v nedeljsko šolo, ne da bi bila prej hodila v vsakdanjo šolo. V tej šoli učita učitelj in katehet, včasí vkup, včasí se menjavata. Blaž in Nežica se predstavljata v tej knjigi kakor najmarlivejša otroka, kakor vzgled pridnosti in lepega obnašanja, katera vedno dobro odgovarjata in tudi domá pripovedujeta, kar sta v šoli slišala. Slomšek je hotel na ta način pokazati, kako naj bi šolski nauk iz šole po otrocih vplival na stariše in na vso domačo hišo. Knjiga je po številu nedelj v letu razdeljena na 52 odstavkov. Vsak odstavek obsega nekaj šolskih predmetov, bodi si pisanje, številenje, slovnico i. t. d. Nenavadni se bodo komu zdeli napisi teh odstavkov, n. pr. I. „Dobro za mlade ljudi, ki se v šoli kaj pridá izučijo.“ II. „Blaže in Nežica v nedeljsko šolo pojmeta.“ III. „Kako je v šoli veselo!“ IV. „Prvošolci dobre volje.“ V. Pridna šolarja, doma kregana.“ VI. „Sveti božični prazniki.“ VII. „Dvoje šolarjev gre služít.“ VIII. „Šola poštenega zadržanja.“ IX. „Huda zima, da drevje poka.“ X. „Poštena gostija, lepa reč.“ XI. „Kratek pust, pa veliko ust.“ XII. „Snaga, lepa draga reč.“ XIII. „Boljše v hišo žalosti, kakor v hišo veselja.“ i. t. d.

V tej knjigi je Slomšek razložil vse predmete, ki so potrebni slovenski mladini, pa tudi odrasli človek more si iz njih pridobiti precej potrebnega znanja. Zato je pa tudi slavni šolski pisatelj zbral take naslove posameznim oddelkom, da bi jih tudi nešolarji radi brali. Tù se vrsté razprave iz prirodopisa, zemljepisa, fizike; nahajajo se tù tudi razni opravični spisi, postave, govori o lepem vedénji i. t. d. Vse je pa napisano prav razumljivo in vsako odstavki, v katerih se nahaja tudi kaj smešnega, začénja se na prav zanimiv način, da pri čitatelju na prvi mah vzbuja potrebno pozornost. Vsi ti odstavki so pa tudi po svoji notranji vsebini v zvezi ali z letnimi prazniki in časi ali pa z dejanskimi dogodjaji v občini. Tudi petje, katero je Slomšek zeló ljubil in gojil, je v tem delu. Slomšek je bil gotovo prvi slovenski učitelj, kateri je nazorni nauk nad vse číslal. To kaže cela uredba njegove najimenitnejše knjižice „Blaže in Nežica“, kakor tudi vse druge njegove šolske knjige, v katere so realije skoro tako vpletene, kakor v najnovejših slovenskih šolskih berilih. Pri knjižici „Blaže in Nežica“ pa je Slomšek pokazal, kako važen je nazorni nauk, že s tem, da jej je pridjal slikovne priloge, predstavljajoče solnčni in mesečni mrk, strupene rastline in steklega psa. Da Slomšek zasluži, da ga imenujemo prvega slovenskega pedagoga in najboljšega učitelja slovenski mladini, to mora vedeti vsak omikan Slovec. Kakor je mleko najboljša telesna hrana, isto tako so za slovensko mladino Slomškove pesmi, Slomškove pripovedi, nauki, basni, prilike itd. Kakih 40 let je užé kar se mladi rod slovenski v ljudskih šolah napaja z izvrstno Slomškovo dušno hrano: on je namreč pisal prve slovenske šolske knjige, in ravno njegove knjige so podloga vsem poznejšim in še celó pri zdanjih berilih, ki so izišle v c. k. založbi šolskih knjig. Mične pesmice, lepo poučljive pripovedi, katere smo mi pred 20 in 30 leti brali in se jih na pamet učili, in katerih je še vse polno v današnjih šolskih knjigah

vse so iz Slomškovega peresa, vse iz njegovega očetovsko-ljubečega in materinsko-čutečega srca. Iz vseh teh veje pravi duh slovenskega odgojitelja, ki hoče biti v resnici slovenskim otrokom namestnik dobrih starišev. Kateremu učitelju, kateremu otroku so neznane ljube pesmice: „Kje sem doma?“ „Kdo je naučil ptičice peti?“ „Bog za vse skrbi.“ „Vesela šola.“ „Lenuhi potepuhi.“ „Lehko noč,“ in še dolga dolga vrsta drugih, krajših in daljših pesmic, v katerih veje tako prikupljivi otroški duh in se nahaja tako gladko-tekoča slovenska beseda. Enak uspeh je imel Slomšek s svojimi pripovedmi, s katerimi je hotel obuditi v mladini veselje do šole, do naukov, do lepega vedenja in do vseh lepih čednosti. Dobri metodiki zahtevajo dandanes, da učitelj vadi jezikovni nauk na primernih šolskih berilnih sestavkih. Na to se je Slomšek že pred 30 leti oziral, ko je priobčil v svojih berilih take sestavke, v katerih je imel učitelj priliko opozorjevati učence na ločila itd.

Slomšek se je ravnal po vseh dobrih pedagoških in metodičnih pravilih; razkladal je od znanega do neznanega, od lahkega do težkega, od stvari do pojma. Pri nazornem nauku začénjal je vselej o šoli, govoril potem o cerkvi, domu itd. Ko je mladini priporočal, da bi se lepo vedla, da bi pridno v šolo hodila in razne enake čednosti, začénjal je vselej s pripovedjo, v kateri je z mično opisanim vzgledom kazal na osebah vse te lepe lastnosti. Tako se je ravnal zlasti v berilih, katera so bila namenjena prvcem. Le pri knjigah za ponovljive šole, recimo v „Ponovilu“ v 2. delu je preveč umaknil od tega hvalevrednega načela, ko je knjiga vsa polna sicer zlata vrednih versko-nravnstvenih naukov.

(Dalje prih.)

Poludnevni pouk.

Tù pa tam se šolam dovoljuje poludnevni pouk. Vprašali bi radi: Kaj je boljši, celodnevni ali poludnevni pouk? V šolah, kjer se učenci ene skupine in starosti vkupno poučujejo, to je v večrazrednih šolah, ne ugajalo bi, ako bi se pouk cepil. Učenci ene skupine se tedaj lože verdevajo in vspešno poučujejo. V šolah pa, kjer se po dva ali še več oddelkov vkup poučuje, bolje je, da se otroci poludnevno poučujejo.

Na Kranjskem imamo dvorazredne šole, ki štejejo do 400 otrok, katerim je dolžnost v šolo hoditi in večkrat tudi do 300 takih, kateri naj bi celi dan v šolo hodili. Večkrat se tedaj prigodi, da so šolske sôbe (posebno bolj male) tako prenapolnene, da otroci tako na tesnem sedé, da ne morejo pisati in risati in tudi ne lahko vstajati. Po takih šolah je v prvem razredu navadno poludnevni pouk, pa tudi bi ne škodilo, ko bi se v drugem razredu poludnevno poučevalo. Navadno je sôba drugega razreda manjša od sôbe prvega razreda, pa tudi je navadno v drugem razredu manj otrok, nego v prvem. Pri celodnevem pouku, kjer se dva oddelka vkupno poučujeta, poučuje se tudi neposrednje in posrednje. Ako, recimo, učitelj v višjem oddelku razlaga kako berilno vajo pri tem, ko naj bi nižji oddelek tiho računil, se vidi, da se le malo učencev vadi številiti, ampak da je večina ušes napetih le na predmet višjega oddelka, posebno pa še, če učitelj mikavno pripoveduje, kar je se vé da vselej tudi njegova dolžnost. Tako se godí tudi narobe; ako nižji oddelek pri deski glasno šteyili, višji oddelek pa piše kako spisno vajo, je učitelju zelo težavno, da more imeti vse učence mirne.

Poglejmo pa, kako redno hodijo otroci v šolo pri celodnevem, kako pa pri poludnevem pouku! To se posebno vidi pri šolah na kmetih. Ako bi kmet, ki svoje užé nekoliko dorasle otroke domá zelo potrebuje, jih moral dopoludne in popoludne v šolo pošiljati, težavno bi mu bilo to in gotovo bi jih ne pošiljal redno v šolo, kar se vidi posebno tam, kjer so ljudje užé vajeni poludnevnega pouka.

Pri poludnevem pouku otroci tedaj vse bolj redno hodijo v šolo nego pri celodnevem, in kazni za šolske zamude je le malo, ali celó nič.

Res, da učitelj pri poludnevem pouku včasih nekoliko več ur poučuje, vendar mu ta pouk ne preseda tako, kakor pri celodnevem poučevanju, kjer mora še enkrat toliko govoriti.

Menimo, da nam nihče ne bode očital, da smo nazadnjaki, ako kažemo, da nam poludnevni pouk vsestransko bolje ugaja nego celodnevni. Sicer pa ima se vé da vsak učitelj svoje izkušnje in po teh tudi svoje misli in načela.

Ksaverij od Kolpe.

Iz šole za šolo.

Pravopisne vaje.

(Sestavil **Fr. Jamšek.**)

Predvaja I.

(Učitelj napiše na šolsko desko.)

1.

Ajd, beg, cer, čep, dež, erž, fes, grm, ha! irk, jež, kad, les, mi, ne! ol, peč, red, srp, šen, tek, um vest, zet, žep.

2.

As! bes, cev, črv, ded, ert, fuč, grb, hlad, il, jed, kap, lev, meč, ném, pes, ost, rek, sel, šest, teš, uk, vek, zel, žrd.

3.

Apno, bezeg, cesar, čelo, dete, erja, frfra, geslo, hala, igla, ječmen, kamen, leto miza, neréd, ovca, pero, resa, seno, šega, teta, ura, vera, zelja, želja.

a)

„Preberi to vajo — I! — I! — I!“

b)

„Prepišite te besede na svoje ploščice!“

Opómnja. Dobro je, ako se pri pisanji narekujejo besede in ločila. V to se pokliče odličen učenec, kateri piše polagoma in ki zna glasno in razločno narekovati. Drugi šolarji ne smejo naprej uhajati, pa tudi ne zaostajati, kar se zabranjuje, ako nadzoruje učitelj pisalce tiho korakaje od klopi do klopi.

c)

Učitelj po prepisanji: „Kamenčke na stran in roke na klop! — Zaznamovaj vse sprednike na šolski deski s položeno črtico spodaj — I!“ (Na pr. ajd, beg, cer, itd.) „Zdaj pa prepišite vse one sprednike na svoje ploščice! — Ti — I! — — — narekuj jih pri pisanji po svojem glasu!“

d)

Učitelj: „Kamenčke na stran in roke na klop! — Imenuj vse sprednike — — — I! — — Prepišite sedaj vse sprednike po svojem imenu! — — Ti — — I — — narekuj jih med pisanjem!“ (N. pr. a, be, ce, če itd.) Konečno: „Zaznamovajte samoglasnike z ostrivcem! — — — — Koliko je samoglasnikov? — — — — soglasnikov? — — — — neločljivih soglasnikov? — — — — vseh glasnikov? — — — — Povej slovensko abecedo (azbuko) na pamet — I! — Vsi!“

Predvaja II.

„Napišite 28 besed z abecedo v končnikih! Končnike zaznamovajte s položeno črtico spodaj!“ (N. pr. miza, hleb, itd.) „Idi, zapiši jih na šolsko desko ti I!“

Predvaja III.

„Napišite 28 besed z abecedo v srednikih! Tudi te podčrtajte isto tako!“ (N. pr. mak, riba, lice itd.) „Idi in zapiši take besede na šolsko desko ti I!“

Predvaja IV.

(Učitelj piše na šolsko desko.)

1.

Anton, Bogdan, Cvetin, Častimir, Danilo, Emil, Florjan, Gregor, Hugon, Ivan, Jožef, Kajetan, Ladislav, Metod, Norbert, Oton, Pavel, Rudolf, Salomon, Štefan, Tomaž, Urban, Vid, Zladko, Živko.

2.

Anica, Božena, Cveta, Čudomila, Dobrana, Eva, Franja, Gizela, Helena, Ida, Jerica, Klara, Ljudmila, Marta, Neža, Olga, Pavla, Roza, Smiljka, Štefanija, Terezija, Urša, Vida, Zorana, Žofija.

3.

Adamič, Breznik, Cvetanovič, Črnovšek, Dvornik, Erjavec, Filipovič, Gabrič, Hribaršek, Ivanc, Jagodič, Kukovičič, Levstik, Modrinjak, Nedeljko, Omrzel, Potočnik, Razboršek, Slomšek, Šušteršič, Toplak, Urbančič, Vrtovšek, Zalokar, Žuželj.

a)

„Prepišite ta lastna imena na svoje ploščice!“

b)

Po pisanji: „Peresa na stran in roke na klop! — Zaznamovaj na šolsko desko vse sprednike s položeno črtico spodaj ti I!“

c)

„Prepišite one velike sprednike na svoje tablice! Povej veliko abecedo na pamet ti I! Vsi!“

Predvaja V.

„Napišite součence (dekleta součenke) s krstnim imenom in priimkom v abecednem redu!“ (N. pr. Alojzij Arnšek, Branko Bratkovič, — — — — Agata Antoline, Barica Brežinšek, itd.)

Učitelj: „Odslej bodemo take vaje pisali v posebni sešitek za pravopisne vaje; pripravite si ga do —!“ *)

Vaja I.

(v sešitek.)

Slovenska abeceda.

a) mala.

a, b, c, č, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž.

b) velika.

A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R, S, Š, T, U, V, Z, Ž.

*) Taki sešitki naj bodo za učence na nižji stopinji narižani na 4 riže, za učence na srednji stopinji na 1 črto, za učence višje skupine naj bodo brez črt, a smejo si pomagati s podrižniki (podkladki) na 1 rižo.

Vaja II.

Mala abeceda s spredniki.

Opómnja. Učitelj narekuje naslednje besede tako, da pové vsaki glasnik posebej (da črkuje), učenci pa zbirajo vse glasnike v besedo, jo povejo na znamenje (trk! sè svinčnikom ob mizo) ter jo zapišejo v svoj zvezek; jeden boljših učencev naj piše na šolsko desko. Sprednike je spodaj zaznamovati s položeno črto.

1.

(A r =) ar, (b r a t =) brat, (c e r =) cer, čop, drozeg, ert, funt, grah, hrast, irk, jug, kost, loj, mož, nos, ol, prah, rog, slap, šop, trud, ud, vrč, zob, žleb.

2.

(A j d =) ajd, (b r o d =) brod, (c v e n k =) cvenk, čuk, drog, erž, fant, glad, hram, il, jok, klop. list, mir, nož, ost, polh, rak, sok, šen, trn, uš, vrv, zver, žir.

(Dalje prih.)

Švastalov „dekadni računski stroj“ in kako se rabi pri poučevanju.

V zdanjem stoletji izumela so se jako važna iznajdenja v različnih strokah. Izvestno je, da tudi šola v tem nij zaostala, ampak da je tudi zelo napredovala, kajti marsikateri učitelj trudil se je, da bi sebi in drugim učiteljem olajšal težavno njihovo delo in da bi jim učni uspeh zagotovil v katerem koli predmetu. To nam kažejo razne razstave. Koliko pripravnih učil za ljudske šole je bilo užé na razstavah na ogled razpostavljenih! — Ne samó metode za branje in pisanje, ampak tudi učila za realije in način poučevanja v računstvu, so se v kratkem času jako predručila. Pri pouku o računstvu je glavna stvar nazor, kajti brez nazora otroci ne dobé pravih pojmov števil.

Učitelj Wiedemann pravi v svoji knjigi, da je treba k uspešnemu računanju treh glavnih točk, in te so: 1) nazor, 2) zopet nazor in 3) še zmiraj nazor. Da pa učitelj vedno nagledno poučuje, mora pri pouku rabiti razne učne pripomočke, s katerimi učence posebno pri številjenji napeljuje, da sami pridejo do potrebnih sklepov in posledkov. Pri številjenji rabimo najraje naravna učila, recimo prste, orehe in lešnike, jabolka, črtalnike, črte i. dr. Zraven teh učil imamo pa tudi užé davno tako imenovani ruski računski stroj. Ta stroj pa zdaj v nekaterih šolah na Češkem izpodriva druga enaka iznajdba. Zove se: „Dekadni računski stroj“, katerega je izumil Lud ovik Š v a s t a l, učitelj v Žižkovem na Češkem. Ta stroj je lesen in urejen za 1., 2. in 3. razred ljudskih šol. „Dekadni računski stroj“, ki ga je g. izumitelj poslal našemu „Slovenskemu učiteljskemu društvu“, je narejen le za 1. in 2. razred, in tega oglejmo tedaj bolj na tanko! Nareja se dvoje vrste. Pri eni vrsti je pritrjena nanj deska, na katero se pišejo števila, pri drugi je pa priprava, s katero sè stroj pritrdi na šolsko desko in se pod strojem piše na desko. Švastal nam je poslal vsake vrste po enega. Ta stroj z dvema predalčkoma je za 1. razred sè številjenjem do 20, ta pa s tremi predalčki za 2. razred sè številjenjem do 100. Tema strojema pridjane so tudi šibke (klinci), ki so v zvezke povezane. Stroj za 1. razred ima 2 predala, jednega za jednice, drugega za desetice. Stroj za 2. razred pa tri, za jednice, za desetice in za stotice. Vsaka šibka kaže jednico.

Imam li tù 9 šibek in eno še pridenem, jih imam 10. Te se povežejo v butarico in to je — desetica. Desetice treba je vložiti v predal za desetice. Imam li 9 desetic in pridenem še jedno, jih dobim 10 desetic. Te zopet povijem in tù je stotica. Te

pridejo v tretji predalček. Vidi se tù na tanko koliko ima stotica desetice in desetica jednic i. t. d.

Ta stroj ima pa zraven tega, da se po njem pojasnuje dekadna sestava števil, tudi to, da se na njem učencem lahko kaže, kako se števila sestavljajo po vrednosti. Užé naš slavni računar dr. vit. Fr. Močnik pravi, da je učence težko navaditi, da prav zapisujejo n. pr. 10 in 11. Razmišljeni učenci tù radi pišejo namesto 11 pa 101. Težavno je tedaj učencu jasno (po dozdanjih učilih) kazati in poočitovati kako višjo vrsto števil. Vse to pa se na Švastalovem stroji učencem lahko igraje pojasnuje. *)

Švastalov računski stroj ima tedaj te-le prednosti: 1) Z njim se lahko razločujejo jednote višjih vrst od nižjih. 2) Z njim se izvrstno poočituje dekadna sestava števil. 3) Tù se lahko kaže, kako se pišejo števila s dvema in tremi števkami. 4) S tem računskim strojem se lahko pojasnujejo vsa druga računska opravila. 5) Ta stroj je tudi prav pripraven, da se z njim lahko prav jasno razklada metrična mera. *J. Krulec.*

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim návodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavi **Janko Leban.**)

(Dalje.)

§. 20.

Mleko.

Za vodo je mleko najzdravejša pijača. Ne smemo ga pa piti na kisle jedí, ker mleko se vsled kisline v želodci usiri; tudi ne pijmo mleka sè smetano vred, ker vsled tega bi se nam žolč preveč pomnožila. Pijmo ono mleko, ki prihaja od zdrave, neprestare in nehudo breje živine. Imamo več vrst mleka. 1. Osličje mleko je najzdravejše, ker ima malo sira v sebi, notranje rane ozdravlja in je lahko prebavno. 2. Kozje mleko je tudi prav zdravo. 3. Kravje mleko je užé mastnejše in torej zdravju ne tako ugodno kakor prejšnji. 4. Ovčje mleko je najmastnejše; zaradi svoje maščobe je želodcu zoperno in težko. Dobro mleko spoznaš po sledečih znakovih: 1. Ono je čisto, belo in le malo na plavo vleče, vrhu tega nima duha, ali vsaj neprijetno ne diši. 2. Kanec dobrega mleka ti na nohtu ohrani polukrožno svojo podobo, a če ga potopiš v čisto vodo, ide na dno posode. Čuvaj se mleka od bolnih krav! Tudi je dobro, uživati zmerom le pokuhano mleko!

§. 21.

Ne pušite (kadite)! Ne njuhajte (šnofajte)!

Mnoga nesreča, marsikak požar, nastal je užé vsled kadenja. Vrhu tega kadilci smrdijo — navlasti iz ust. Navadna posledica kadenju je — sušica (jetika). Marsikdo je moral iti v prezgodnji grob, ker se je v nežnej mladosti udal pogubnemu kadenju! Kaj hočem povedati o njuhanji? Ono je ostudno, kvari voh in stane — kakor kadenje — mnogo denarja. Kako dobro bi bilo, ko bi človek denar, ki ga po nepotrebnem izdaje za kadenje in njuhanje, bolje znal obračati!

*) Kako se vse to in enako učencem pojasnuje z imenovanim računskim strojem, more se le kazati in viditi pri stroji; zatorej bi bil tù odveč učni poskus, katerega tù ne natisnemo *Uredn.*

§. 22.

Izločevanje, izpraznjevanje, izparivanje.

Sluznice in žleze našega telesa izločujejo različne snovi: pljunec, želodečni sok i. t. d. Vrhu tega človek izpraznjuje neprebavni živež iz svojega telesa; a koža njegova se vedno izpariva, t. j. poti iz krvi vodeni sopar.

Na tako pravilno izločevanje in izpraznjevanje svojega telesa moraš strogo paziti. Nered v tej zadevi nastaje vsled telesne slabosti, radi nepravilnosti v jedi in pijači ali pa vsled slabe volitve živeža. Živež, ki nij za reditev, mora se iz našega telesa odstranjevati vsakih 24 ur. Ako se to ne godí, ali pa prečestokrat, potem je človek — bolan. Smo li zaprti ali se nas je lotila driska, tedaj se moramo takoj posvetovati sè skušanim zdravnikom. Posebno pa naj se to zgodi, ako ne gre voda od nas; kajti nerednost v tem obziru postane prav kmalu ~~opasna~~ (nevarna). Baš tako treba pozornim biti na izparivanje našega telesa; kajti, ako se izparivanje pljuč in kože ovira, potem prav lahko nastane náhod in kašelj, umetica, vrédi, ali celo sušica. Ako je izparivanje trebuhovo prenehalo, potem nastane kolika, driska in griža; vsled prehlada naših udov pa dobimo lahko skrnino (protin) ali nas zadene mrtuđ. Zdravniška pomoč o pravem času ne stane dosta, in bolezen se tedaj lahko v kalu zatré.

§. 23.

Počitek in spanje; lega v postelji.

Človek ne more zmerom delati in kretati se, on mora počivati. Tudi ne more zmerom bdeti, nego potrebuje spanja.

Počitek in spanje krepi dušo in telo, sposobita ju za novo delovanje in nadomeščata izgubljene moči. Spanje mora biti mirno, brez sanj in okrepevalno. To dosežemo ako se na planem (prostem) pridno krečemo; ako zmerno uživamo jedi in pijače ter si znamo ohraniti dušni mir. S prenabasanim želodcem, sè skrbmi in žalostjo v serci spava se slabo!

Za spanje je odločena noč. Le slabotni in stari ljudje legajo počivat tudi po dnevi, posebno po letu. Spati je treba v hladnem prostem zraku. Zgodaj legaj k počitku in rano vstajaj; kajti počitek pred polnočjo je najokrepevalnejši. Pravijo, da dve uri pred polnočjo več izdati, kakor vse ostale ure po polnoči. — Koliko časa je človeku spati, to odločuje starost, kakošnost telesa in navada. Dojenček spi izprva, ko pride na svet po 20 — 22 ur na dan, po preteku 6 mesecev prespava dete vsekako še 2/3 dneva. Otroci do 7. leta smejo spati tudi po dnevi. Odrasel človek naj ne spi več kakor 6 — 8 ur na dan. Torej če ob 10. uri zvečer zaspi, naj vstane prihodnje jutro ob 4. ali k večjemu ob 6. uri. Vzbudivši se zjutraj, ne ostajaj predolgo v postelji, nego brž vstani ter pojdi po svojih opravilih. Tako si učvrstiš telo in razbistriš duh. Nekaterniki imajo navado, da po noči v postelji berejo. To je slaba navada, katero treba opustiti; kajti prouzučuje nezmirno spanje; a tudi očem tako ponočno branje pri luči silno škoduje! A kako naj človek leži v postelji? Evo pojasnila: Noge, trebuh in prsi naj ležijo enako visoko in ravno, glava pa bodi za pest više od drugih udov, počivajoč na blazini. Ne legaj na hrbtu ali celo na trebuhu, nego zdaj na eni strani zdaj na drugej strani; vender bolj na desnej strani, da si krvnega obtoka ne motiš. Ne sklepaj rok nad glavo; a truplo si do vrata ogrni. Nagim spati je nezdravo in nespodobno.

§. 24.

Postelje in spalnice.

V pérnicah spati je nezdravo, ker gorkota in sopari, ki se nabirajo v teh posteljah, naše telo slabijo. Pernice so čestokrat vzrok tokom in so krive, da nas mnogokedaj boli glava, zobje in ušesa. Zdravejše so postelje s podstavkom od slame, mahu ali konjske žime in z volnenimi ali štepanimi odejami. Prostrala (rjuhe) in prevleke naj se kolikor mogoče mnogokrat menjajo in vsa postelja bodi po dnevu pogrnena, da ne pride vanjo prah ali druga nesnaga. Pomniti je tudi, da je treba posteljne priprave ali posteljino večkrat prevetrovati.

Človek naj spi sam. Otrokom je škodljivo, ako spijo sè starimi ljudmi.

Spalnica bodi prostorna, zračna visoka, po dnevu naj jej bodo okna odprta, da zrak va-njo pride. Ni pa dobro v spalnicah netiti (kuriti). Sploh bi se spalnice ne smela ogrevati, ali le prav malo; zakaj prevelika gorkota provzročuje glavobol, omotico in mrtud. Gorijo li v spalnicah nočne luči, očem to škoduje, vrhu tega nam dim in par teh lučij napravlja še drugih težav. Ponočne lonce (kahlje) imevati v spalnicah, nij čedno in spodobno, pa tudi je nezdravo, ker voda v teh loncih provzročuje škodljivo izparivanje. Take lonce je treba koj zjutraj nesti iz spalnic in jih pridno izpirati in omivati. Po noči jih lahko imamo — če užé nij drugače — dobro zaprte v „ponočnih omaricah.“

§. 25.

Obleka.

Človek se oblači, da skriva svojo nagoto in se brani zunanjih vplivov, kakor vročine, mraza in mokrote. Obleka naj nam života preveč ne greje niti naj ga preveč ne mrazi; ona ne smé biti ne pretesna, ne preohlapna; tudi nij, da bi bila prelehka. Prelehka oblačila so večkrat vzrok skrnini (revmatizmu, ki se mnogokrat izvrže celó v nevarne bolezni. Najboljša roba za oblačila je volna; pa ne, da bi kdo volnata oblačila nosil na nagem (golem) telesu; kajti volna bi nam telo na nagem preveč dražila. Platnena oblačila so na golem telesu na svojem mestu. Volna vpliva na to, da zunanja vročina le počasu deluje na kožo in nas brani mraza. Nosimo torej volnata oblačila vrh platnenih srajc in svitic (spodnjih hlač). Neposredno na koži naj nosijo volnata oblačila le občutljivi, dosta v mokrotnem delajoči in stari ljudje. — Kožuhi nas sicer varujejo mraza, pa vsled njih se nam telo preveč izpariva, in slekši jih, lahko se prehladimo. Pretesna oblačila preveč tiščijo život; preohlapna pa nas po zimi ne varujejo mraza, po letu pa so nepriležna in nerodna. Glavo imejmo, kolikor mogoče, golo. Ako jo pa moramo pokrivati, ne pokrivajmo je s kožuhovino, mariveč po letu sè slamniki, a po zimi s pokrivali od klobučevine. Vrat bodi po letu in po zimi gol. S tem ga utrdimo, da se ga ne lotijo tako hitro kake bolezni, a tako ostane tudi glas čist. Jopice naj bodo prilježne, a hlače (bregše) take, da se nam nikjer ne zadevajo. Ne nosi pretesnih čevljev ali škornjic! Noga se rada prehladi; imej jo zmerom v gorkem! Preozki čevlji provzročujejo otekline, trdine in kurja očesa. V posteljo ne legaj s pokrito glavo in pokritim vratom; prsi si pa lahko odéni. Oblačila nam je snažno držati. Volnena oblačila moramo čestokrat pretolči in izkrtačiti ter to, kar je strganega, je treba zašivati. Tako pripravljena oblačila hranimo potem na suhem kraji.

Da nam molji suknenih in kožuhastih oblačil ne uničujejo, treba, da — vrhu užé omenjenega — oblačila zavijamo v papir ali platno ter jih potem zapiramo. Tudi je dobro, oblačila potrašati z „mrčesnim prahom,“ posebno taka, ki se popolnoma ne dajo zapirati,

§. 26.

Nekoliko o dušnih boleznih.

Telesne bolezni uplivajo kolikor toliko tudi na dušo. Bolnik je tožen, boječ in potr. A tudi dušne bolezni (nebrzdane strasti) silno slabijo telo. Strasti, katere moramo smatrati za dušne bolezni so: jeza, žalost, nevoščljivost, nasladnost i. dr.

Nij je telesne bolezni, katera bi tako hitro rastla kakor dušna bolezen; tudi je dušna bolezen mnogo težje ozdravljiva od telesne. Ogenj se v začetku lahko pogasi, a ko enkrat močno okoli sebe peseže, tedaj je stvar mnogo težavnejša. Isto tako je pri strastéh: v začetku se jim krepko ustavlja, zakaj pozneje bi se največkrat zastonj trudil!

Strasti provzročujejo, da nam kri počasneje teka po žilah; mozeg nam vsled njih gine in život hira, lica bledé in luč očí ugaša; človek bolestuje in sušica je navadno konec strastnemu življenju.

§. 27.

Pomočki zoper strasti; dušni mir.

Pomoč zoper strasti nahajamo pred vsem v veri, pravnosti, razumu in v trdnj volji. Ako smo s takim orožjem strasti premagali, potem dobimo blaženi — dušni mir. In sedaj se nam telo ojači in kmalu nas prešine veselost in zadovoljnost. Kri nam brže teka po žilah, mozeg se nam utrdi, življenjska moč se poviša, lica orudečijo in oko postane zopet milo in ognjeno.

(Dalje prih.)

Književstvo.

— „**Kratek navod o prvi pomoči pri nezgodah.**“ Spisal dr. Alojzij Valenta, c. k. vladni svétnik in redni javni profesor porodolovja, vodja in primarij deželni dobrodelnih naprav v Ljubljani i. t. d. Ta zelo važni navod šteje 16 strani in prav umevno popisuje slučaje, v katerih je potrebna brza pomoč, in sicer: 1) pri omedlevicah; 2) pri dozdevni smrti (a) sled utopa, b) pri obeščilih ali zadavljenih; c) pri zmrznjenih, d) vsled solnčarice; e) pri od strele zadetih; 3) pri zadušenih vsled vsopenja škodljivega plina ali gaza; 4) pri zastrupljenji ali otrovanji; 5) pri poškodovanji po zunanji sili (a) pri krvavitvah, b) pri zlomljenji kosti; 6) pri opeklini; 7) pri od steklih ali stekline sumljivih živali vzgriznjenih; 8) pri v naravne odpertine človeškega života zašlih rečeh in 9) pri nekaterih drugih naglih in težkih boleznih prigradljeh. Te prekornostne knjižice je gosp. spisatelj od 1500 izst. većinom podaril slavni vladi, katera jo je razposlala c. k. okrajnim glavarstvom, kjer se brezplačno dobiva. Naprodaj je zdaj tudi po 12 kr. v Lichtenturn-ovi sirotnišnici in v deželni bolnici. Pridobé naj si jo vse šolske in učiteljske knjižnice, in nobena hiša naj ne bode brez nje.

— „**Ljudska knjižnica**“ dovršila je prvo leto, in prišel je na svetlo prvi snopič drugega tečaja (1886. l.) Izhaja dvakrat na mesec in velja za vse leto 1 gold. 70 kr., za pol leta pa 90 kr. Posamezni snopiči stanejo 6 kr. (po pošti 8 kr.)

D o p i s i.

Iz Prage. Poziv! Velika šolska razstava v Pražkem Karlínu, katero priredi učiteljstvo čeških občnih in meščanskih šol Karlinskih, se otvori začetkom letošnjih počitnic. Davajoč o tem vest učiteljskim zborom, društvom, prijateljem šolstva kakor tudi založnikom in izdelovalcem učnih pripomočkov, vas pozivamo vse in vsakega k mnogobrojnim prispevkom in k udeležbi. V razstavo se vzprejemajo učni pripomočki, spadajoči v področje občnih, meščanskih, materskih in obrtnih šol in humanih zavodov. — Program razstave je: V razstavi bodo zastopane sledeče stroke

1.) Petje in glasba. 2.) Telovadno orodje. 3.) Urejenja šolskih poslopij, (načrti, fotografije šol, orodja i. t. d.). 4.) Zemljepis in zgodovina. 5.) Prirodopis, fizika in ločba (kemija.) 6.) Računstvo, merstvo, risanje in pisanje. 7.) Učne knjige in pedagoški časopisi. 8.) Spisi za mladež. 9.) Materska šola. 10.) Humanni zavodi (zavodi za gluhoneme, slepce in glupe (Blödsinnige).

Oglasi se vzprejemajo do konca maja tekočega leta. Za presojevanje razstavljenih predmetov je ustanovljen odbor zapriseženih.

Iz razstavnega odbora v Pražkem Karlinu dné 6. svečana 1886. l.

— Shod češkega učiteljstva v Pragi. Odbor »Ustredniho spolku jednot učit. v Čechah« (osrednjega društva jednot učiteljev na Češkem) je ukrenil prirediti v glavnih počitnicah velik shod češkega učiteljstva v Pragi.

Iz Tabora na Češkem. Prvič izdanih 20 zoologijskih slik, za katere sem prosil odobrenja visoko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje, je iste odobrilo z dopisom z 28. prosinca 1886. l. štev. 1030 za občne in meščanske šole.

Dragotin Jansky,

založnik zool. slik.

Z Dunaja. Nov »Šulferajn.« Na Dunaji se je ustanovil katoliški »Šulferajn«, katerega členi morejo biti le katoličani (tudi gospe in gospodičine.) Njemu se ima dovoliti ustanavljati župljanske skupine, katerim bodo župniki načelniki. Društvo je ustanovljeno po konservativni stranki in pravila so se mu že podala k odobrenju.

Iz Avbera. Odhajaje iz Lokve prosim vse gospode, ki z mano pismeno obćujejo, da mi pisma vsehdob blagovolijo pošiljati v **Avber** (P. St. Daniel, Küstenland.) Na zdravje!

Janko Leban,

učitelj v Avberu.

S Police pri Višnjigori. (Zahvala.) Slavno društvo »Narodna Šola« je tukajšnji šoli podarilo mnogo različnega šolskega blaga. Za ta velikodušni dar se v imenu uboge šolske mladine iskreno zahvaljuje.

Ivan Dremelj,

učitelj in kr. šol. svéta predsednik.

Iz Ljubljane. Odbor »Slovenskega učiteljskega društva« bode imel pustni ponedeljek v 8. dan t. m. ob 2. pop. v društveni sobi sejo, h kateri uljudno vabi

predsedništvo.

— Odgovor na oceno knjige »Prvo berilo in slovnica za slov. ljudske šole« prinesi »Učit. Tov.« v prihodnji štev.

A. Razinger, A. Žumer.

— K preizkušnji učiteljske sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole naj kandidatje in kandidatnje, ki so se s potrebnimi prošnjami za dopuščanje k preizkušnji o pravem času oglasili, 5. aprila t. l. ob 8. zjutraj pridejo k začetni pismeni preizkušnji v odločene prostore c. kr. izobraževališča za učitelje in učiteljice, ter naj nikar ne čakajo, da bi jih izpraševalna komisija s posebnimi odloki k preizkušnji sklicevala (kakor je po poprejšnji uravnavi — po pomoti natisneno v 4. štev. »Učit. Tov.« na str. 64). — Naša prijateljica »Laibacher Schulzeitung«, ki nam kaže to »Irreführung«, ne more drugače, da nas po svoji stari »olikani navadi« opsova s »clericale Schulblatt«, »Tovaršjade« itd. Radi ji pustimo to veselje!

Popravki. V 4. listu »Uč. Tov.« na strani 60. čitaj: . . . govedina je najtečnejše meso . . . (Pozneji »je« odpade). Na strani 62.: Ono mora imeti majhne (ne dobre) in goste pene. . . .

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Na III. uč. mesto v Vipavi pride g. Alojzij Lavrenčič, bivši učitelj na Slapu. — Na II. uč. mesto v Račah pride g. Janez Levec, zdaj učitelj na Spodnj. Štajerskem v Kapeli. — Na IV. uč. mesto na čveterorazrednico v Krškem pride gspđ. Marija Mihel, učiteljica v Mokronogu. — Na IV. uč. mesto v Škofjo Loko gre zač. g. Janez Kuhar, potrj. pripravnik. — Zatrđno so postavljeni g. g.: Janez Hočevvar, učitelj na Jelenicah, Fran Ivanec, učitelj v Dobropolji in Ludov. Stiasny, učitelj v Kameniku.